XIII Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej
Uczenie się i egzamin w oczach uczniów.
Łomża, 5 - 7.10.2007

Teresa Kutajczyk
Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

Uczenie się i jego rezultat
(analiza porównawcza gmin, sprawdzian 2006)

Wprowadzenie

Na mocy porozumienia dyrektora Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku i Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty wiosną 2006 roku w ramach projektu: „Podnoszenie skuteczności kształcenia" przeprowadzono badanie uwarunkowań wyników sprawdzianu na terenie dziesięciu gmin (G1-G10) z dwóch powiatów: PI i PII. Wiele zmiennych w gminach było zbliżonych. Między innymi: większość szóstoklasistów dojeżdżała do szkół, większość ojców i matek miała wykształcenie zasadnicze zawodowe, odsetek rodzin, które znajdowały się w trudnej sytuacji materialnej lub funkcjonowały nieprawidłowo był porównywalny. Jednak uczniowie uzyskiwali od kilku lat różniące się wyniki sprawdzianu – z powiatu PI wyżej średnie i średnie, z powiatu PII niskie.

Głównym celem badania szóstoklasistów było ustalenie związku wybranych czynników kontekstowych z rezultatami sprawdzianu. Zebrane dane miały przyczynić się do rozpoznania obszarów wymagających podjęcia wspólnych działań nadzoru pedagogicznego oraz samorządu terytorialnego mających na celu systematyczne podnoszenie stopnia osiągnięć uczniów kończących szkołę podstawową.

Jedną z metod badania stanowiła ankieta. Kwestionariusze wypełniło 1 205 szóstoklasistów, 61 wychowawców klas i 43 dyrektorów szkół podstawowych. Większość pytań była ze skalą Likerta. Jej stopniom przypisano cyfry wskazane w tabeli 1.

Tab. 1. Cyfry przypisane poszczególnym stopniom skali Likerta

Tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Nie
5	4	3	2	1

Wskaźnik akceptacji danego stwierdzenia mógł mieć wartości od 1 (100% odpowiedzi „Nie") do 5 (100% odpowiedzi „Tak"). Do interpretacji wartości tego wskaźnika wykorzystano przedziały wskazane w tabeli 2.

Tab. 2. Interpretacja wartości wskaźnika akceptacji

Przedział wartości	**Interpretacja wskaźnika**
4,6 – 5,0	bardzo wysoki
4,1 – 4,5	wysoki
3,6 – 4,0	wyżej zadowalający
3,1 – 3,5	zadowalający
2,1 – 3,0	niżej zadowalający
1,6 – 2,0	niski
1,0 – 1,5	bardzo niski

Analizując wyniki badania, szukano odpowiedzi na trzy pytania:

1. Jak organizacja pracy szkoły wpływa na wyniki sprawdzianu?
2. Jak organizacja i przebieg procesu kształcenia wpływają na wyniki sprawdzianu?
3. Jak cechy indywidualne i środowisko życia ucznia wpływają na osiągnięcia edukacyjne, a w szczególności na wyniki sprawdzianu?

Odpowiedzi uczniów analizowano w trzech grupach:

- grupa N – uczniowie, których wyniki sprawdzianu mieściły się w staninach 1. – 3.
- grupa Ś – uczniowie, których wyniki sprawdzianu znalazły się w staninach 4. – 6.
- grupa W – uczniowie o wynikach sprawdzianu ze staninów 7. – 9.

Realizatorów badania wspierał prof. dr hab. Bolesław Niemierko, który był recenzentem projektu, narzędzi badawczych i raportu z badania. Wyniki badania zostały zaprezentowane 28 marca 2007 roku w Bydgoszczy na konferencji „Ocena i projektowanie systemu podnoszenia jakości kształcenia w województwie kujawsko-pomorskim". W wygłoszonym referacie Profesor zwrócił uwagę na dwa aspekty kształcenia: emocjonalno-motywacyjny i poznawczy. W podsumowaniu podkreślił m.in., że „skuteczność kształcenia zależy od jakości działania edukacyjnego w obydwu aspektach".

W niniejszym opracowaniu przedstawiam wybrane wyniki badania dotyczące pytania 2. Przytoczone przykłady wypowiedzi respondentów zapisałam kursywą. Fragmenty wypowiedzi różnych osób oddzieliłam średnikami.

Wyniki sprawdzianu

W obu powiatach było duże zróżnicowanie średnich wyników w gminach (rysunek 1.).

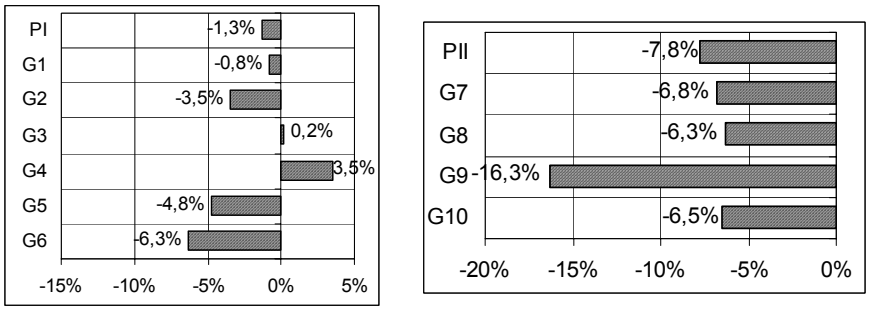

Rys. 1. Różnice wyników sprawdzianu (w skali procentowej) w badanych gminach (G1-G10) i w kraju

Największe różnice między wynikami sprawdzianu wystąpiły w gminach G4 i G9. W dalszej części opracowania zatem zwrócę szczególną uwagę na nie. W gminie G4 funkcjonowało pięć szkół podstawowych (S1-S5), w gminie G9 – trzy (S6-S8). W obu gminach była zbliżona liczba szóstoklasistów. Wszystkie szkoły były samodzielnymi szkołami podstawowymi, w prawie wszystkich była tylko jedna klasa VI. Jedynie w szkole S7 były dwie takie klasy. Wyniki sprawdzianu w poszczególnych szkołach i klasach (w szkole S7) przedstawia rysunek 2.

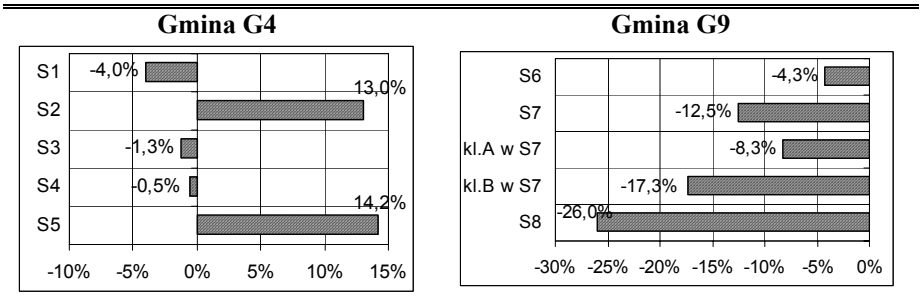

Rys. 2. Różnice wyników sprawdzianu (w skali procentowej) w szkołach gmin G4 i G9 i w kraju

Nasuwa się pytanie, co mogło być przyczyną tak dużego zróżnicowania wyników. Niniejsza analiza porównawcza danych z badania jest próbą ustalenia na nie odpowiedzi.

Organizacja i przebieg procesu kształcenia

Większość ankietowanych szóstoklasistów (63,6%) chętnie lub raczej chętnie chodziła do szkoły. Na pytanie: „Czy chętnie chodzisz do szkoły?" z gminy G4 „Tak" odpowiedziało 43% uczniów, z gminy G9 – 28%. Zróżnicowanie wartości wskaźnika akceptacji tego stwierdzenia w poszczególnych gminach przedstawia rysunek 3.

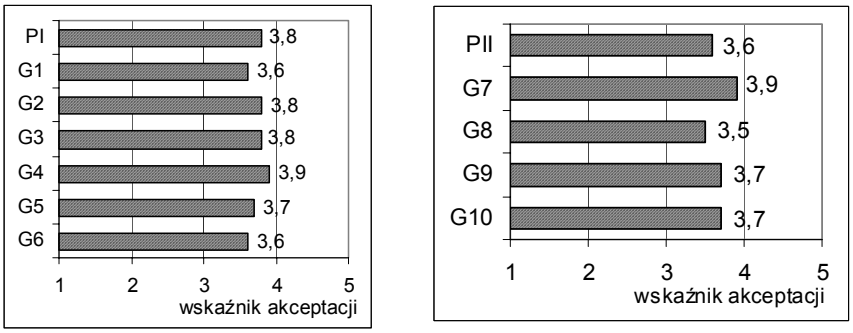

Rys. 3. Wskaźnik akceptacji stwierdzenia „Chętnie chodzę do szkoły"

Rozkłady odpowiedzi uczniów na pytania z dotyczące pobytu w szkole wskazały na klimat społeczny bardziej przyjazny szóstoklasistom uczęszczającym do szkół gminy G4. Wartość wskaźnika akceptacji stwierdzenia: „Chętnie chodzę do szkoły" była w tej gminie wyższa o 0,2, stwierdzenia: „W szkole czuję się bezpiecznie" o 0,7 niż w gminie G9 (rysunek 4.). W gminie G9 najniższe średnie wyniki sprawdzianu uzyskali szóstoklasiści ze szkoły S8. Jednym z czynników negatywnie oddziaływujących na ich naukę mogła być reorganizacja składu osobowego klasy, gdyż *w ostatnim roku nauki do klasy dołączyła grupa uczniów z sąsiedniej szkoły (8 osób). W związku z tym klasa była na etapie integracji. W grupie nasilały się podziały klasowe i konflikty.*

Bezpiecznie lub raczej bezpiecznie czuło się w szkole 78,7% ogółu badanych dzieci. Na pytanie: „Czy w szkole czujesz się bezpiecznie?" z gminy G4 „Tak" odpowiedziało 76% uczniów, z gminy G9 – 42%. Wartość wskaźnika akceptacji tego stwierdzenia w badanych powiatach i gminach waha się od 3,9 do 4,7 (rysunek 4.).

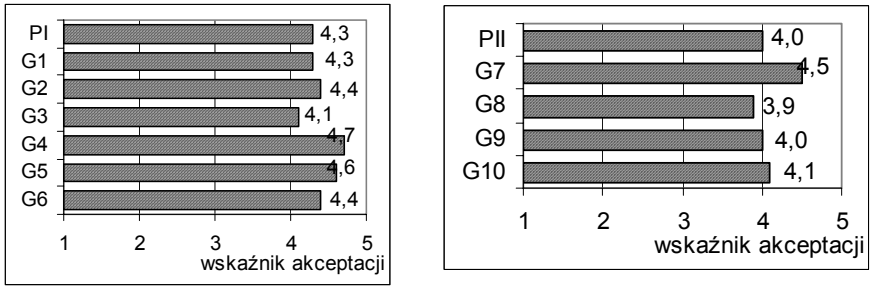

Rys. 4. Wskaźnik akceptacji stwierdzenia „W szkole czuję się bezpiecznie"

Analiza ankiet uczniów wykazała, że słabym punktem pracy ogółu szkół mógł być proces dydaktyczny zachodzący na lekcjach przedmiotów wchodzących w zakres sprawdzianu. Większość szóstoklasistów nie wskazała lekcji z tych przedmiotów jako najczęściej ciekawe. Najmniej interesujące były lekcje matematyki. Nie zadowala również odsetek uczniów, którzy najczęściej rozumieli wyjaśnienia nauczycieli na analizowanych lekcjach. Często słabe zrozumienie tego, co tłumaczyli nauczyciele na lekcjach miało odzwierciedlenie w trudnościach z wykonaniem prac domowych. Takie problemy sygnalizowano najczęściej z matematyki. Rysunek 5. przedstawia odsetek szóstoklasistów, którzy odpowiedzieli „Tak" na niektóre pytania dotyczące lekcji języka polskiego i matematyki w porównywanych powiatach i gminach.

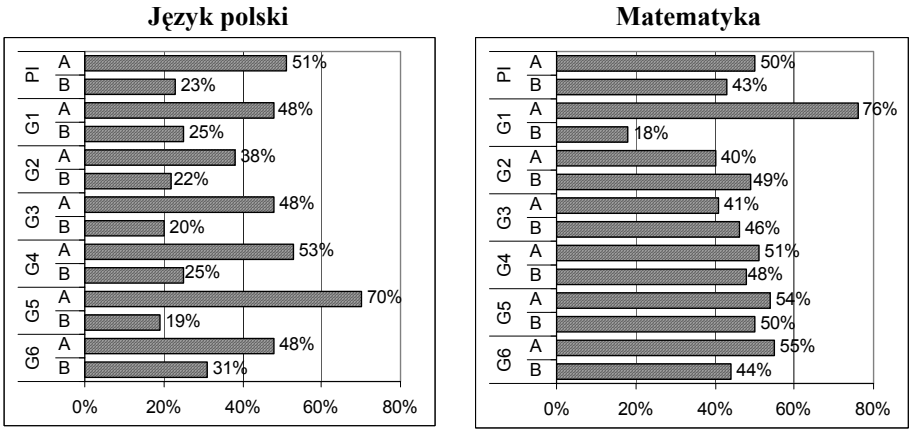

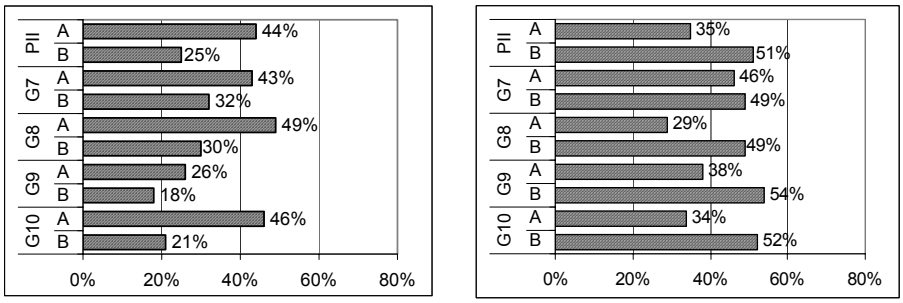

A – Najczęściej rozumiem to, co tłumaczy nauczyciel
B – Najczęściej prace domowe sprawiają mi problemy

Rys. 5. Procent odpowiedzi „Tak" na niektóre pytania dotyczące lekcji

Ciekawe rezultaty dało porównanie opinii szóstoklasistów z gmin G4 i G9 dotyczących lekcji języka polskiego, historii, matematyki i przyrody. O ile średni procent wskazań lekcji tych przedmiotów jako najczęściej interesujących jest zbliżony, to w szkołach gminy G9 rzadziej wskazywano matematykę i język polski niż w szkołach gminy G4 (tabela 3.). Podobnie kształtują się wartości średniego procentu wskazań lekcji, na których najczęściej rozumiano wyjaśnienia nauczyciela – są zbliżone dla obu gmin. Jednak, gdy porównać wskazania analizowanych przedmiotów, to znowu zauważa się bardziej korzystne opinie dotyczące języka polskiego i matematyki w gminie G4 (rysunek 5. i tabela 1.). W gminie G9 dwukrotnie mniej uczniów niż w gminie G4 najczęściej rozumiało wyjaśnienia nauczycieli języka polskiego. W wypadku wskazań przedmiotów, z których zadania domowe najczęściej sprawiały trudności nie zauważono istotnych różnic w porównywanych gminach. Niepokoić może fakt, że średnio co drugi szóstoklasista sygnalizował kłopoty z odrabianiem zadań domowych z matematyki.

Tab. 3. Porównanie niektórych zmiennych dla szóstoklasistów z gmin G4 i G9 w obszarze organizacji i przebiegu procesu kształcenia

Zmienna	**Gmina G4**	**Gmina G9**
Średni procent wskazań lekcji przedmiotów objętych sprawdzianem jako najczęściej interesujących	34,8% (Najwięcej osób wskazało przyrodę – 45,6%, najmniej historię – 27,8%.)	35,2% (Najwięcej osób wskazało przyrodę – 50,0%, najmniej matematykę – 23,0% i język polski – 28,4%.)

Zmienna	Gmina G4	Gmina G9
Średni procent wskazań lekcji przedmiotów objętych sprawdzianem, na których najczęściej rozumiano tłumaczenia nauczyciela	42,1% (Najwięcej osób wskazało język polski – 53,2% i matematykę – 50,6%, najmniej historię – 29,1%.)	39,9% (Najwięcej osób wskazało historię – 50%, najmniej język polski – 26%.)
Średni procent wskazań przedmiotów objętych sprawdzianem, z których najczęściej problemy sprawiały prace domowe	26,0% (Najwięcej osób wskazało matematykę – 48,1%, najmniej przyrodę – 8,9%.)	28,4% (Najwięcej osób wskazało matematykę – 54,1%, najmniej przyrodę – 8,1%.)
Liczba przypadków uczestnictwa w kl. V–VI w wyższych niż szkolny etapach konkursów	108 (15 nagród i wyróżnień)	40 (6 nagród i wyróżnień)

Szóstoklasiści z porównywanych gmin najbardziej różnili się pod względem czytania lektur szkolnych (w gminie G4 o prawie 20% więcej uczniów je czytało) oraz uczestnictwa w wyższych niż szkolny etapach konkursów (w gminie G4 brało w nich udział znacznie więcej dzieci, zwłaszcza w konkursach z przedmiotów wchodzących w zakres sprawdzianu). Uczniowie o wysokich wynikach sprawdzianu częściej rozumieli wyjaśnienia nauczycieli na lekcjach przedmiotów wchodzących w jego zakres i zwykle rzadziej mieli problemy z pracami domowymi. Dotyczy to zwłaszcza lekcji języka polskiego i matematyki (rysunek 6.).

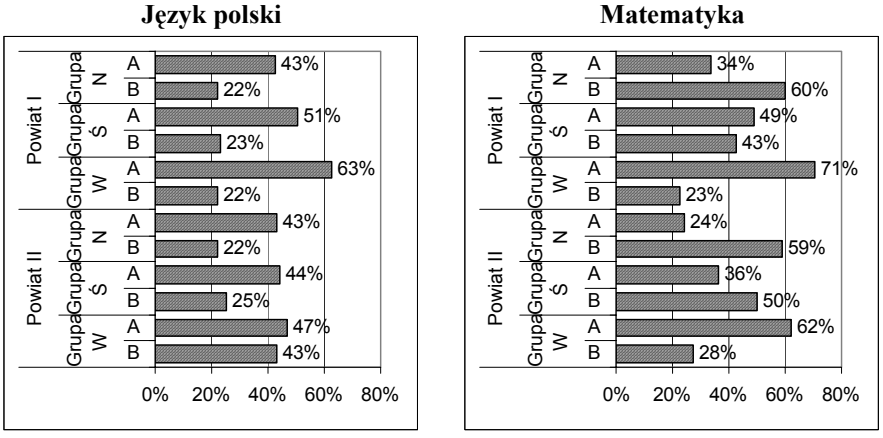

A – Najczęściej rozumiem to, co tłumaczy nauczyciel
B – Najczęściej prace domowe sprawiają mi problemy

Rys. 6. Procent odpowiedzi „Tak” na stwierdzenia dotyczące lekcji w trzech grupach wyników sprawdzianu

Niepokoić może odsetek szóstoklasistów (21,6%), którym uczenie nie sprawiało przyjemności. Może to oznaczać, że nie mieli oni zbyt rozbudzonej motywacji wewnętrznej do wykonywania zadań związanych z procesem uczenia się, a także ponoszenia odpowiedzialności za własny rozwój. Wychowawcy najczęściej wskazywali jako przyczynę brak motywowania dzieci do nauki przez rodziców, ale warto przypomnieć, że z zadań ogólnych szkoły wynika, że nauczyciele mają stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności planowania, organizowania i oceniania własnej nauki, przyjmowania za nią odpowiedzialności. Wskaźnik akceptacji stwierdzenia „Uczenie sprawia mi przyjemność" waha się od niżej zadowalającego do wyżej zadowalającego (rysunek 7.).

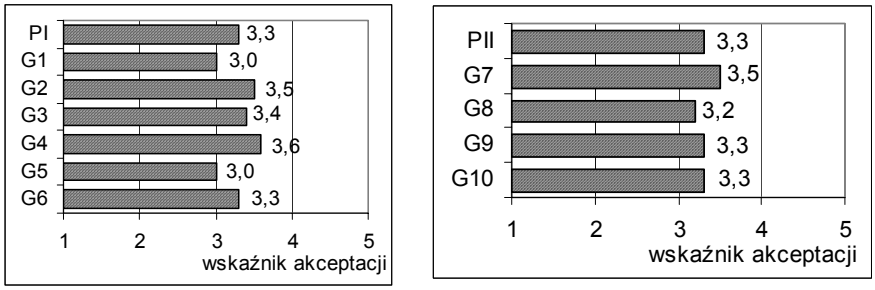

Rys. 7. Wskaźnik akceptacji stwierdzenia "Uczenie sprawia mi przyjemność"

Warto podkreślić, że uczenie się sprawiało przyjemność największemu odsetkowi szóstoklasistów ze szkoły S5, w której średni wynik sprawdzianu mieścił się w staninie 8.
Dyrektorzy szkół z obu powiatów stwierdzili, że nauczyciele przedmiotów objętych sprawdzianem stosowali wewnątrzszkolne zasady oceniania zadań otwartych zgodne z zasadami stosowanymi przez egzaminatorów.

W obu powiatach zbliżona była średnia liczba co najmniej dobrych śródrocznych ocen z czterech przedmiotów objętych sprawdzianem na jednego ucznia (rysunek 8.). Ponieważ wyniki sprawdzianu nie wykazały zbliżonego poziomu osiągnięć dzieci, można sądzić, że nauczyciele stawiali im różne wymagania na poszczególne stopnie szkolne.

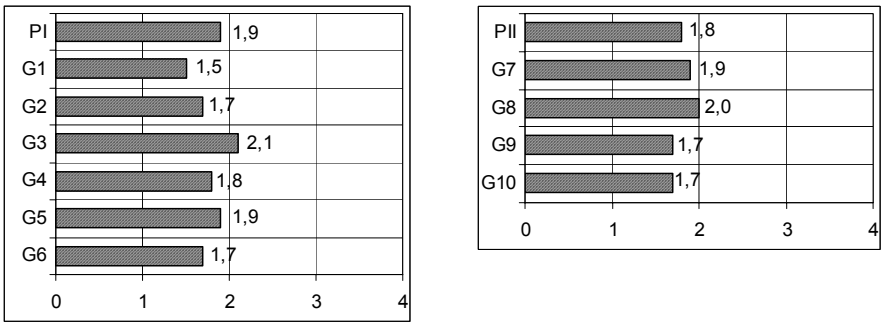

Rys. 8. Średnia liczba co najmniej dobrych śródrocznych ocen z czterech przedmiotów objętych sprawdzianem na jednego ucznia

Sytuacja ta wystąpiła szczególnie wyraźnie w gminach G4 i G9 (rysunek 9.).

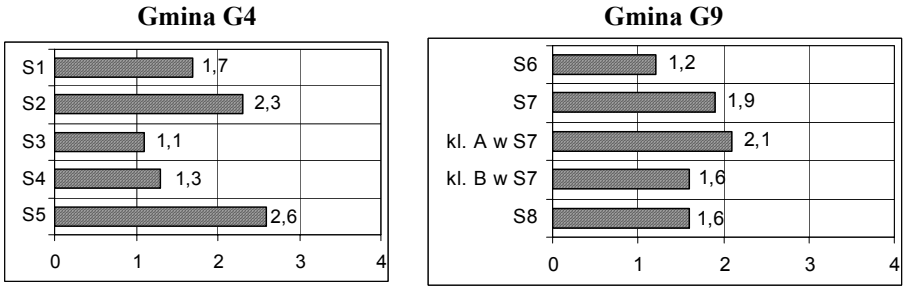

Rys. 9. Średnia liczba co najmniej dobrych śródrocznych ocen z czterech przedmiotów objętych sprawdzianem na jednego ucznia w szkołach (klasach) z gmin G4 i G9

Najczęściej w szkołach analizowano wyniki sprawdzianów pod kątem stopnia zgodności z ocenami wewnątrzszkolnymi, w tym śródrocznymi. Zauważono pewne różnice w tych pracach między porównywanymi gminami. W Gminie G9 w jednej szkole (S7) nie dokonywano takich analiz wcale, a w innej (S8) zauważono, że *wyniki osiągane przez uczniów w szkole nie mają przełożenia na wyniki osiągane na sprawdzianie.* Natomiast we wszystkich szkołach gminy G4 analizowano korelację ocen wewnątrzszkolnych i wyników sprawdzianu. Dyrektorzy podkreślali: *Ciągła, systematyczna analiza wyników sprawdzianów pod kątem stopnia*

zgodności z ocenami wewnątrzszkolnymi.; *Wyniki ze sprawdzianu zewnętrznego są zbliżone z ocenami śródrocznymi i rocznymi.* Podawali też bardziej konkretne przykłady działań podjętych po analizie wyników sprawdzianu. Na przykład: *Zwiększono ilość zadawanych prac, wymagających samodzielnego poszukiwania źródeł informacji i selekcji materiału.*

Uwagi dotyczące sprawdzianu

Dyrektorzy szkół jak i wychowawcy klas najczęściej pisali o przyczynach niskich wyników sprawdzianów – upatrywali się ich zarówno po stronie uczniów, jak i w ich sytuacji rodzinnej. W powiecie PII podawano: *Bezrobocie (35%)*; *80% dzieci pochodzi z rodzin popegeerowskich.*; *Nieporadność rodziców.*; *Patologie w rodzinie*. Podkreślano to zwłaszcza w szkołach o najniższych wynikach sprawdzianu. W powiecie PI rzadziej usprawiedliwiano wyniki sprawdzianu bezrobociem i złą sytuacją materialną rodzin, zaś częściej pisano o uwarunkowaniach ze strony samych uczniów i wspierania ich w nauce przez rodziców oraz różnych działaniach podejmowanych w szkołach. Zauważano również pozytywne aspekty sprawdzianów, m.in. możliwość wykorzystania wniosków z analizy wyników do modyfikowania działań dydaktyczno-wychowawczych, weryfikacji czynników pedagogicznych wpływających na efekty kształcenia oraz systematycznego badania wiedzy i umiejętności uczniów. Stwierdzono, że: *wychowawcy lepiej przygotowani do pracy szukają rozwiązania problemów, starają się wzmocnić system wartości dziecka i jego rodziców*.

Szóstoklasiści przekazali opinie o stopniu trudności sprawdzianu oraz opisali swoje wrażenia związane z rozwiązywaniem zadań egzaminacyjnych.

Co trzeci ankietowany uznał sprawdzian za trudny lub raczej trudny. Również dla co trzeciego ucznia był on łatwy lub raczej łatwy. Pozostałe osoby nie miały zdania na ten temat. W tym wypadku wystąpiła różnica między powiatami – sprawdzian był trudny (suma odpowiedzi „Tak" i „Raczej tak") w opinii 26,0% pytanych z powiatu PII i 39,7% badanych z powiatu PI. Szóstoklasiści pisali między innymi: *Sprawdzian był trudny, okropnie trudny.* (wynik 27 pkt.). *Fajnie mi się pisało, ale sprawdzian był trudny i było mało czasu*. (wynik 30 pkt.); *Sprawdzian był łatwy*. (wynik 35 pkt.). Zróżnicowanie opinii szóstoklasistów z badanych powiatów i gmin o trudności sprawdzianu ilustruje rysunek 10.

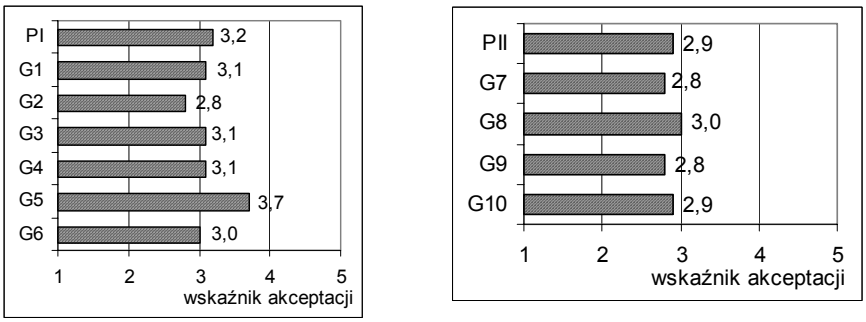

Rys. 10. Rysunek 10. Wskaźnik akceptacji stwierdzenia „Sprawdzian był trudny"

Podczas sprawdzianu większość ankietowanych (71,0%) miała dobre samopoczucie, 13,1% uczniów nie czuło się dobrze, a 14,7% nie miało zdania na ten temat. W obu powiatach wskaźnik akceptacji stwierdzenia „Podczas sprawdzianu miałem dobre samopoczucie" był wyżej zadowalający. W poszczególnych gminach odsetek pytanych, którzy odpowiedzieli negatywnie mieścił się w przedziale od 7,4% w gminie G10 do 28,2% w gminie G5. Szóstoklasiści informowali: *Nikt mi nie przeszkadzał, dobrze się czułem*; *Cały czas się trzęsłam, ale wytrzymałam*; *Byłam trochę zdenerwowana. Miałem dobre samopoczucie*; *Ogólnie byłem zadowolony i miałem dobre samopoczucie*; *Trochę się bałam, ale nie było tak źle.* Wartość wskaźnika akceptacji stwierdzenia „Podczas sprawdzianu miałem dobre samopoczucie" w gminie G9 była o 0,2 wyższa niż w gminie G4.

Czas pisania sprawdzianu był wystarczający dla 67,1% szóstoklasistów: Czasu mi wystarczyło.; R*ozwiązałem cały sprawdzian w określonym czasie*. Innego zdania było 22,7% osób: *Było mało, a nawet bardzo mało czasu*; *Za mało czasu. Nie zdążyłam rozwiązać niektórych zadań*; *60 minut to za mało czasu, aby rozwiązać 25 pytań o tak długiej treści*; *Moim zdaniem czas powinien być trochę dłuższy*. Wartości wskaźnika akceptacji stwierdzenia „Czas pisania sprawdzianu był wystarczający" w badanych gminach przedstawia rysunek 11.

Niektórzy uczniowie przekazali opinie o przebiegu sprawdzianu:

Na sprawdzianie była cisza i dobrze się mi pisało; *Sprawdzian był fajnie zorganizowany*; *Moje wrażenia są raczej dobre, ponieważ była cisza, która jak myślę pomogła mi się skupić*; *Sprawdzian był ciekawy, podobał mi się. Mogłabym pisać go jeszcze raz.*

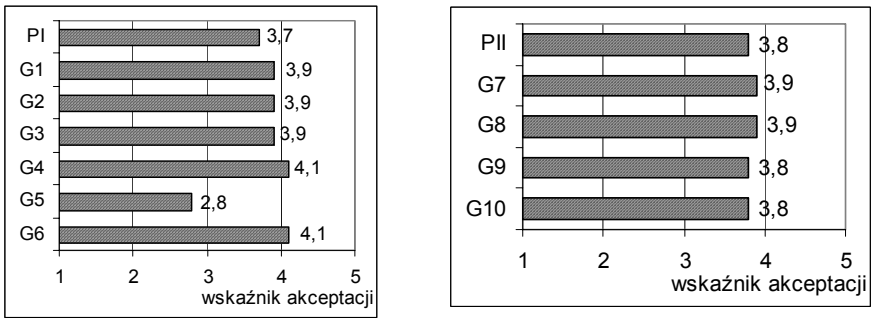

Rys. 11. Wskaźnik akceptacji stwierdzenia „Czas pisania sprawdzianu był wystarczający"

Pojawiły się też stwierdzenia, które mogą być radami dla następnych szóstoklasistów: *Gdy weszłam do sali byłam trochę przestraszona, ale gdy otrzymałam test uspokoiłam się.* (wynik 32 pkt.); *Sprawdzian był trudny, ale uczyłem się i myślę, że wypadłem dobrze.* (wynik 38 pkt.); *Przygotowywałam się dość długo i myślę, że będę zadowolona z jego wyniku.* (wynik 36 pkt.); *Na sprawdzianie czułem się bardzo dobrze, ponieważ przez cały rok byłem przygotowywany do tych testów i wiedziałem, że napiszę dobrze.* (wynik 33 pkt.); *Nie było czego się bać. Wystarczyło uważnie czytać polecenia i teksty.* (wynik 38 pkt.); *Niezbyt się przejmowałem testami. Dopiero w ostatnim tygodniu zacząłem się przygotowywać.* (wynik 29 pkt.); *Jestem zadowolony, że napisałem ten test. Dzięki niemu dowiedziałem się, co umiem, a czego nie.* (wynik 35 pkt.).

Podsumowanie i wnioski

Analiza danych z badania pozwala na stwierdzenie, że na różnice średnich wyników sprawdzianu w poszczególnych gminach miały wpływ głównie cechy indywidualne i środowisko życia uczniów, a w szczególności środowisko rodzinne dzieci i ich motywacja do uczenia się. W pewnym stopniu przekładało się to również na atmosferę pracy szkół, do których one uczęszczały. Jednak do tych różnic mogła przyczynić się również jakość działań edukacyjnych tak w aspekcie poznawczym, jak i emocjonalnym. Można tu wymienić między innymi wewnątrzszkolny system oceniania oraz systemy dydaktyczne nauczycieli przedmiotów wchodzących w zakres sprawdzianu.

Ciekawe wyniki przyniosła analiza odpowiedzi szóstoklasistów na pytania dotyczące sprawdzianu. Jej wyniki wydają się na pierwszy rzut

oka nie pokrywać z jego rezultatami. Chociaż uczniowie z powiatu PI uzyskali wyższe wyniki, częściej pisali, że sprawdzian był trudny, zaś ich rówieśnicy z powiatu PII dość często nie potrafili określić stopnia trudności sprawdzianu. Ten rozkład odpowiedzi może świadczyć o większym zaangażowaniu emocjonalnym podczas sprawdzianu dzieci z powiatu PI, co również mogło mieć związek z uzyskaniem przez nie wyższych wyników. Fakt, że 13,1% szóstoklasistów nie miało dobrego samopoczucia podczas sprawdzianu może świadczyć o braku odporności na stres egzaminacyjny. Wrażenia ze sprawdzianu osób, które niechętnie chodziły do szkoły, częściej były negatywne.

Duże różnice wyników sprawdzianu w gminach G4 i G9 mogły wynikać między innymi z innych tradycji kulturowych regionów, innych koncepcji pedagogicznych organów prowadzących szkoły i innych stylów zarządzania (patrz: Suplement na końcu opracowania). W gminie G4 był bardziej przyjazny klimat społeczny szkół, więcej osób wspierało nauczycieli i wychowawców w procesie kształcenia, więcej uczniów uczestniczyło w konkursach na etapach wyższych niż szkolny i większa była częstotliwość kontaktów rodziców z wychowawcą ich dziecka (najmniej rodziców kontaktowało się z wychowawcą w szkole o najniższym wyniku sprawdzianu – S8). Szóstoklasiści bardziej poważnie potraktowali sprawdzian, a jednocześnie potrafili lepiej zaplanować pracę w wyznaczonym czasie.

Po analizie wyników badania można sformułować następujące wnioski dotyczące procesu kształcenia:

1. Atmosfera pracy szkoły i jej akceptacja przez dzieci, a w szczególności przyjemność chodzenia do niej i poczucia bezpieczeństwa ma słaby, ale prosty związek z wynikami sprawdzianu.
2. Istnieje prosta zależność przyczynowo-skutkowa między atrakcyjnością lekcji dla uczniów, zrozumieniem przez nich zagadnień omawianych przez nauczycieli, łatwością radzenia sobie z pracami domowymi i wynikami sprawdzianu.
3. Dodatnio na wyniki sprawdzianu może wpływać wysoki poziom dydaktyczny lekcji, a w szczególności:
    - stosowanie form i metod pracy zwiększających zaciekawienie lekcją,
    - dostosowanie języka i doboru treści tłumaczonych przez nauczycieli oraz prac domowych do możliwości poznawczych dzieci,
    - trafne ustalenie wymagań edukacyjnych i rzetelne ocenianie osiągnięć uczniów,

- rozwijanie umiejętności z obszarów standardów wymagań egzaminacyjnych, a w szczególności czytania ze zrozumieniem,
- uwzględnienie zasad oceniania zadań otwartych stosownych przez egzaminatorów w ocenianiu zewnętrznym,
- rozwiązywanie przykładów zadań egzaminacyjnych i zestawów egzaminacyjnych z lat poprzednich.

4. Uzyskaniu wyższych wyników sprawdzianu może sprzyjać wykorzystywanie wniosków z analiz rezultatów sprawdzianów w latach poprzednich i innych badań przyrostów osiągnięć uczniów w pracy dydaktycznej.

Suplement

Zwróciłam się z prośbą do osób odpowiedzialnych za edukację w organach prowadzących szkoły zlokalizowane na terenie gmin G4 i G9 o udzielenie odpowiedzi na pytania dotyczące wspomagania szkół w procesie kształcenia. Otrzymałam odpowiedzi tylko z gminy G4. Z odpowiedzi tych wynika między innymi, że

- wszystkie dzieci miały możliwość poddania się badaniom w poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- dzieci były zachęcane do czytania lektur szkolnych i innych książek między innymi poprzez *organizowanie konkursów czytelniczych i literackich, przydzielanie nagród książkowych dla najlepszych czytelników, opracowywanie przez uczniów albumów o wybranych pisarzach, przedstawianie przez nich treści przeczytanej książki w taki sposób, aby zachęcić innych do jej przeczytania*,
- zabezpieczono środki w budżecie gminy na nieodpłatne posiłki dla dzieci (96% korzystało z nich w szkołach),
- uczniowie byli motywowani do nauki między innymi poprzez *pochwałę na apelach szkolnych, listy gratulacyjne dla rodziców uczniów za wyniki w nauce, przyznawanie stypendium finansowego,*
- podejmowane były działania w zakresie emocjonalno-motywacyjnego aspektu działań edukacyjnych, na przykład: *podawano przykłady i ukazywano perspektywy lepszego życia, włączano uczniów w przygotowywanie akademii, konkursów, imprez środowiskowych i akcji charytatywnych,*
- podejmowano działania w zakresie poznawczego aspektu działań edukacyjnych, na przykład: *organizowano wycieczki (szkoły miały możliwość nieodpłatnego korzystania z gimbusa), korzystano*

z technologii multimedialnych, organizowano zajęcia z ciekawymi ludźmi,

- rodzice i przedstawiciele różnych instytucji byli zachęcani do współpracy ze szkołą w zakresie kształcenia dzieci między innymi *poprzez zajęcia otwarte dla rodziców, spotkania przedstawicieli różnych instytucji z uczniami, zapraszanie ich na uroczystości szkolne i włączanie w liczne działania szkół*.

Bibliografia:

1. Niemierko B., *Perspektywy badań psychologicznych, dydaktycznych, socjologicznych wspomagających system egzaminowania zewnętrznego*, Biuletyn Badawczy 1/2004, Pracownia Ewaluacji CKE, Warszawa 2004 (patrz: www.cke.edu.pl)
2. Brzeziński J., *Metodologia badań psychologicznych*, PWN, Warszawa 1999
3. Konarzewski K., *Jak uprawiać badania oświatowe. Metodologia praktyczna*, WS,iP, Warszawa 2000.
4. Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, PWN, Warszawa 2005.